

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЭКОНОМИКА ФОРУМ

Биз политикабызны адамгъа къайгырыулукукъ бла, аны къолайлыгына, сейирлерине, излемлерине улму эс буруп къурарыкъбыз

Тюнене Россей Федерацияны Президентини **Владимир Путин** Петербургда XXII халкъла аралы экономика форумну пленар жыйылыуунда сёлешгенди. Аны ишине Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** да къатышханды.

Ол магъаналы тюбешиуге къыралланы эмда тыш къыраллы правительство-ланы, россей эм халкъла аралы улму компанияланы бла банклары таматалары, битеу дуниядан алчы экспертле бла политикле чакъырылгандыла. **Быйыл аны темасы – «Экономика ышаныу-лукукну къурау».**

Къырал башчы кенгешге къатышханлагъа айланып бир ненча магъаналы затны юсюнден сёлешгенди: **«Айныуубузда биз адам, чыгъармачы, кадр къолайлыгыбызгъа таяныргъа дейбиз, юйренирге, дунияда эм иги сынамланы жашауда бардырыргъа хазырбыз эмда, сёзсюз, къыйын структура борчланы тамамлауда кесибизни жетишимибизни, сынамыбызны да хайырларырыкъбыз. Эм алгъа миллет сейирлерибизге эс буруп ишлерикбиз. Ол башына эркин къыралгъа тереди».**

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбей

Быйыл окъуна юч тик тауну бойсундургъан таукел къаячыбыз

Жерлешибиз, белгили альпинист эм къутхарычу **Аскайланы Азнаур жер башыны бек къыйын эмда бийик (8516 метр) тауларындан бирине - Лхоцезге - чыкъганыны юсюнден алгъаракълада билдирген эдик. Тюнене уа анга Нальчикни аэропортунда жууукълары, тенглери, аны ёрлеуине сагъайып къарагъан эмда ашыгып сакълагъан адамла къууанчлы халда тюбегендиле.**

Аладан бири, республиканы Альпинизм,

таулагъа ёрлеуден эм спорт туризмден федерациясыны вице-президенти **Ботталаны Мухтар**, жыйылгъанлары алларында сёлеше, Азнаур быйыл юч тауну башында болгъанын, халкъыбызны атын ёхтемлик бла айтдыргъанын айырып айтханды. Къаячы анасы бла саламлашхандан сора белгили альпинист **Полюйланы Юсюп**, халкъыбызны кётюрген быллай уланларыбыз кеп болсунла деп алгъыш эте, жашха гоппан аякъны бергенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Гюлле салыу

Ёмюрде да сакълыкъгъа чакъырып турлукукъ кюйсюзлюк

Санкт-Петербургда **Юрий Коков** РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Олег Белавенцев**, Юг Осетияны Президентини **Анатолий Бибилов**, РСО-Аланияны башчысы **Вячеслав Битаров** эмда

ол санда 186 сабий, жоюлгъандыла. «Бесланни школунда этилген кюйсюзлюк терроризм адам улугъа бир да болмагъанча улму къорктуу салгъанын битеу дуниягъа да эсертгенлей турлукукду. Ол кезиуде жууукъларын,

Экономика форумгъа къатышханланы бир къаууму бла бирге «Бесланни сабийлерине» деген эсгертмеге гюлле салгъанды. 2004 жылда 1 сентябрьде сауутланган малгъунла Бесланда школгъа чабыууллукукъ этип, 314 адам,

сабийлерин тас этгенлени ачулары, жюрек жаралары бир заманда да сынтыл боллукук туюнлдо. Осетияны халкъыны ол бушууну битеу Къабарты-Малкъар да къошулады, -дегенди Коков гюлле салыудан сора.

КЕЛИШИМ

Россей-француз предприятияда чыгъарылгъан биринчи канат жолла «Элбрус» курортда хайырланыллыкъдыла

«Миллет канат жолла» деген россей-француз предприятия сау жылны ишлеп тургъан «Элбрус» туризм-рекреация комплексге канат жолланы проектлерин къурашдырыллыкъды эмда оборудование бла да жалчытырылкъды. Аны юсюнден тюнене Петербургдагъы халкъла аралы экономика форумда Француз Республиканы бёлюмонде сёз тауусулгъанды.

Юч жанлы келишимге «Миллет канат жолла» ООО бла бирге «Шимал Кавказны курортлары» АО эмда POMA S.A.S француз компания къол салгъандыла. Анга кёре, ал кезиуде «Элбрус» курортха юч пассажир подъёмникни, тёртеулен оптурургъа боллукук шинтиклерни бла канат жолну, бир кюбюрюне 10 адам сыйынырыкъ гондол канат жолну, маятникли канат жолну проектлери жарашдырыллыкъ-

дыла. Дагъыда битеу да узунлукълары 11,4 километр чакълы бир болгъан 10 тау-лыжа трассаны проекти да салынырыкъды. Ол ишлеге 190 миллион сом чакълы бир къоратыргъа белгиленеди. Канат жолланы оборудованиясны багъасы уа 2,1 миллиард сомду.

- Историяда биринчи россей-француз предприятияны келишимге Петербургдагъы халкъла аралы экономика форумда къол салгъанына мен бек къууанганма. Франция анга партнёр къыралча къатышады. Бизни бирге ишлеулюбюз эки жанлы экономика эмда башха байламлыкларыбыз айныуу жолунда болгъанларына шагъатлыкъ этеди, -дегенди POMA S.A.S компанияны директорларыны Советини президенти **Жан Сушаль**.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Билдирю

«Заманнга» жазылыу барады

Багъалы окъуучула!

«Заман» газетге 2018 жылны экинчи жарымына жазылыу андан ары бардырылады. Сиз бу огъурлу ишни почта связыны къайсы бёлюмонде да тамамларгъа боллукуксуз.

Жазылыууну алты айгъа багъасы 564 сом бла 48 капекди. Газетни почтагъа къесигиз барып алсагъыз а – 511 сом 44 капек.

Бизни индексбиз - 51532

АЛГЫШЛАУ

Ишине, кыралына да кертчилликни юлгюсю

Социалист Урунууну Жигити, Улуу Ата журт урушун ветераны **Мухаб Камбиевге** 95 жыл толганды. Юбилей бла аны Кыбарты-Малкыарны Башчысы **Юрий Коков** алгышлаганды.

«Мухаб Алимович Камбиевни жашауу – ишине, кыралына да кертчилликни юлгюсю. Фрондан кыайтхандан сора, ол сабийлени окутуп тебирегенди, математикадан дерсле бергенди. Артада уа Каменностну орта школуну директоруна салынганды. Ма аны башчылыгында

бу мектеп республикада бек игилден бирине саналганды.

Бюгонлюкде бу окуу юй Мухаб Камбиевни атын журютеди. Арымай-талмай уруннганы ючюн ол кырал саугалагга кеп кере тийишли болганды. 2017 жылда майда «Кыбарты-Малкыар Республиканы аллында кыйыны ючюн» орден бла да саугаланганды. Анга кийик саулук, ыра-хатлык, тынчлык эмда монглук тежейме», - деп айтылады республиканы оюучусуну алгышлау сезюнде.

Биз политикабызны адамгга кыйгырыулык бла, аны кыолайлыгына, сейирлерине, излемлерине уллу эс буруп кыуарарыкыбыз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ёсюу бла байламлы магъаналы борчланы юсюнден сёлеше, Президент былай айтханды: «Биз политикабызны адамгга кыйгырыулык бла, аны кыолайлыгына, сейирлерине, излемлерине уллу эс буруп кыуарарыкыбыз. Аны ючюн экономиканы айнытыргга эмда бусагъатха келишген ишчи жерге кыуаргга, граждандлагга фаида тошоюно ёсдюрюно жалчытыргга, саулук саклауубузну бла билим бериуубузну дуня башында эм игилени санына кыошаргга тийишлибиз.

Шахарланы, элени игилендириуде, жашауу, ишни, солуну тапландыруугга себеплик этген болумланы кыурауда биз эм ахшы сынамны хайырларыкыбыз, жашау журтланы кыурулу-

шун ёсдюрюрге, орталык кыолайлы эм сабийли юйюрлени фатар бла байламлы жарсыуларын тындырыргга керекбиз. Табийгъат болумну халын игилендириу бек магъаналыды, ол а экология проблемаланы кетириуде Россейни кыошумчулугууду. Хар адамны кесин кёрюктюрге онгу болургга тийишлиди...»

Регионал политиканы проблемаларына эс бура, В.В. Путин былай чертгенди: «Бюгонлюкде регионлада ишчи болумланы тапландыруу жаны бла конкурентлик ёсе барады. Ол тохтамай тюрленип туруу жерин тапханын кёрюктютеди.»

Кырал башчыны сезюнде энчи жерни экономика, бусагъатдагы кюркчуулагга кыаршылык, санкцияла бла байламлы терс акыйлланы бир жанына этиу, осал ниет-

ли конкурентликни чыгыуноу проблемасы алгандыла: «Салган борчларыбызны толтура, битеу бёлюмде айныу бла байламлы ишни бардыра, биз жангы оюмлагга келликбиз, жангы технологияла кыуарарыкыбыз. Ала уа, Россейни граждандарыны жашауларыны каркествосун игилендиргенде сора да, бирси кыраллада да сураллыктыдыла, аланы айныуларына да себеплик этерикдиле. Эмда, сезюз, муратларыбызгга жетиу жоллада биз бирси кыралланы, халкылары, партнерларыбызны ахшы сынамларын бла жетишимлерин хайырларын умутлуубуз. Тийишли тамблаггы кюнюно жангылыкка кыурамайдыла...»

www.kremlin.ru сайтны материалларына кере.

Эришю

Студент кызыбыз - «Жаш профессионалла» деген миллет чемпионатны финалында

Х.М.Бербёков атлы Кыбарты-Малкыар кырал университети педагогика колледжини студенти Карина Медалиева «Жаш профессионалла» WorldSkills Russia-2018 деген 6-чы миллет чемпионатны финалында республиканы атындан эриширикди. Кызы, конкурсун регион кесегинде

«Кичи класслада окутуу» жаны бла эришиуде хорлап, Россейни 77 субъектинден 164 адамны санында сайлау тургга тыюшоп, финалгга чыккыганды. Энди ахыр эришиуде Южно-Сахалинске 8-12 августда ётерикдиле.

«Жаш профессионалла» WorldSkills Russia-2018 деген

6-чы миллет чемпионат – колледжлени бла техникумлары 16-22-жыллык студентлерини эмда 14-16-жыллык школчуларыны араларында профессионал усталыкылагга кере эришилени эм уллуларынды.

КыМР-ни Башчысына Була Правительствосуна пресс-службасы.

Быйыл окууна юч тик тауну бойсундургган таукел кыаячыбыз

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди. КыМР-ни Парламентини спикерини орунбасары **Жанатайлы Салим** а альпинистге насып, саулук, жангы бийикле, анасына узак ёмюр тежегенди. Республиканы спорт министрини кыулуугун толтурган **Заур Хеев** да бу ёрлеу республиканы битеу халкыларына уллу магъанын тутханын белгилегенди. «Азнаур, бизде быллай айтхылык жашла болганларын энтта бир кере кёрюктюгөнсе. Саулуклу, жетишимли бол, муратларынга жет», - дегенди.

Чегем районну администратиясыны башчысы **Артур Текушев** а спортчугга энтта кеп тауланы башларына ёрлерин тежегенди. Алгыш этип, саугагга сагъат да бергенди.

«Минги-Тау» журналны баш редактору **Додуланы Аскер** а аны Россейде туризмни бла альпинизмни айнытууга уллу кыйын салганы ючюн М.Ю.

Лермонтовну комитетини атындан Кыулийланы Кыайсын атлы юбилей майдал бла саугалаганды.

Ахырында Альпинизмден,

Ачык сёлешю

Эм кыйматлы кырал борчланы тамамлауу амаллары сюзюлгендиле

РФ-ни Президенти **Владимир Путин** Санкт-Петербургда «Единая Россияны» Генсоветини секретары **Андрей Турчак** бла тубешгенди. Кырал башчы партиягга Кырал Думагга 2021 жылда бардырыллык айыруулагга хазырлануу иште инсанлары жарсыуларына атыктыда уллу эс буругга, битеу партия жумушларына ма анга буругга кереклисин эсертгенди. «Кырал Думагга айыруулагга хазырлануу бек иги амалы – кемчиликкени кетириу ишни тирлитууду, бизни адамларыбыз саклаган мадарла этиуду. Битеу партия иш ма анга бурулу деп бекышанама», - дегенди РФ-ни Президенти.

Андрей Турчак а «партия бир жеринде турругга керек туююлду, айныргга эмда жамауа тыбызыны, халкыбызны суралларына тюз жууапла берирге тийишлиди», дегенди. «Единая Россия» баш кюн «Направление 2026» деген Битеуроссей партия конференцияны ма ол мурат бла бардырганды, анда партияны жангыргга жаны бла атамла белгиленгендиле, деп кыошханды.

Ол дагыда партияны членлери «депутатланы бла бир партиячы коллегаларыны адепкылыкларына да кыарыкыларын эмда жумушакылык этмезликлерин, партиядан окууна чыгарыргга боллукуларын» айырып айтханды.

Турчак айтханнга кере, кадрла кытылыккга да энчи эс бурулганды, ол санда саулук саклауда. «Медицина вузлада бюджет ахчагга окугганланы больницалагга ише тохтадырууга кыйтыргга керекбиз. Кертиди, ол да регионлада сюзю-

зерча затды. Регион бёлюмлени ол жаны бла оюмларыны жыйышдырабыз. Жаркыландыруу министерство, саулук саклауу министр, бийик билим берген школ бла бирге регионлада халгга кыарарыкыбыз эмда шарт оюула чыгарлыкыбыз», - дегенди Турчак.

Регионлада дагыда бир жерге барды – экологияны кирлене барганы. Конференцияда «Таза кырал» деген жангы партия проектни кыолгга айыргга оюу этилгенди.

Энди боллук айыруулары юсерленден айта, ол «Единая Россия» айыруу кампаниягга хазырлана турганын эсертгенди. «Сентябрьде Россейни 42 регионунда тюрлю-тюрлю даражада айыруула бардырыллыкдыла. 1200-ден аслам мандатны юлеширге тошерикди. Партия кандидатлары ючюн кесини ичинде ачык халда кыол кеторююно биринчи кере башлаганды. Конкурс уллуду, бир жерге беш адамдан аслам. Ол а бу ишчи ачыкылыгына бла тууралыгына адамла ийаннганларын кёрюктютеди. Алгандан бардырыллык айыруулада биз бек игилени сайлайбыз, ала уа андан ары айыруу кампаниягга кечедиле. Алай бла биз регион парламентлесте кепчюлюкно саклар умут этебиз», - дегенди Турчак.

«Андан сора уа партия Кырал Думагга 2021 жылда бардырыллык айыруулагга хазырланп башларыкыбыз», - деп бошаганды кесини сезюн «Единая Россияны» Генсоветини секретары.

«Единая Россия» Битеуроссей политика партяны пресс-службасы.

таулагга ёрлеуден бла спорт туризмден федерацияны президенти **Елмезланы Абдул Халим** Азнаур ючюн кыалай кыйгыргганын айтханды. «Мен да Лхоцзеге аны бла бирге кеторюлгенме десем, ёторюк айтмам. Анга жол кыалай кыйын болганын биз экибиз сынаганбыз.

Жуукларыма телефон бла сёлешкен такыйкыларымда, кез жашларым келе эдиле, мен сагышларымда ала бла айырыла эдим. Аны себепли Азнаур энише туюшюнчю тынчлыгым болмаганды», - дегенди ол. Алгыш сезюн **Бапыналаны Зариф** да айтханды. Ол кыаячы жашха бу жолучулугунда болушан адамланы барысына да ыразылыгын билдиргенди.

Азнаур а, Лхоцзеге жолуну юсюнден айта, таулагга чыгыуун алыкка кыймазлыгын белгилегенди. «Манаслу кыайтенгешдиргенде, Лхоцзе техника жаны бла кыйынды. Анга ёрлегенде, артта туюшгенде да ашыгыргга жарамайды, кырууда сабырлык, саклык изленеди. Тауну башына чыккыганды, ма теспесине жетдим деп кыуанмайса, альпинистле жаланда энишеде жыйылса алгышлаучудула бир бирлерин», - дегенди ол.

«Балкария» ансамбль тепсенгенден сора Азнаурга туберге келгенде, аны бла саламлаша, хатар сора, иги кесек мычыгандыла.

КУЛЬЧЛАНЫ Зулфия Суратланы ХОЛЛАНЫ Марзият алганды.

КЕНГЕШ

Окьюучулары билимлерине тюз багъа бичилирча онгла жарашдырылгандыла

Тюнене Правительствону юйюнде Рособнадрзону келечилери бла кенгеш бардырылганды. Анда Бир кырал экзаменге хазырлык не даражада болганын сюзгендиле. Жыйылыну премьер-министр **Мусукланы Алий** бардырганды. Анга кырал сынауу кыраууга жууаплы кыулукучула, билим беруу управленияны келечилери чакырылган эдиле.

Тобешиюну ача, Али Тахинович, республика ЕГЭ-ге хазыр болганын билдиргенди. Аны айтханына кере, быыйл кырал сынауудан 4630 окьюучу ётерикди, ол санда 4578-си Бир кырал экзамени берликдиле, аланы арасында саукулклары осал болганыла да бардыла. Алагъа уа тестлени чырмаусуз берирча мадарла толтуруладыла.

Битеу да бирге экзамен бардырылык 26 жер белгиленгенди, аланы кезиюнде минг бла жарымдан аслам специалист ишлерикдиле. «Бизде жууаплы ведомствода бла байламлыкъла кырауу жаны бла сынам уллуду, ол санда Ич ишле, Саулукъ сакълау министерствода бла, Ростелекому бёлююмо бла да. Быыйл а экзамен тестле аудиторияда басмаланырыкъдыла, сынаула бардырылган отоулада камерала орналып, битеу жумушлагъа тюзюнлей эфирде кыраууга онг боллукъду»,- дегенди премьер-министр.

Ол кырал сынаулагъа хазырланууга республикада энчи магъана берилгенди, бу соруу КъМР-ни онуучуларыны энчи контролонда болганын билдиргенди. Кемчиликлени болдурмаз мурат бла уа регион эм муниципал даражада ишчи органла кыралгандыла, ол санда Правительствода ведомствода аралы комиссия ишлейди, муниципалитетледе быллай структуралагъа районланы башчылары таматалыкъ эдиле.

Сынаула ачыкъ, бузукъсуз бар-

дырылыр ючюн а алагъа жамауат кырауучула да кыатышырыкъдыла. Алагъа хазырланууну кезиюнде уа окьюучула, ата-анала бла ангылатыу иш бардырылганды. «ЕГЭ-ден сабийле кыоркъмаз, алчып билимлерин кёргозтмей кыалмаз ючюн энчи иш толтурулганды. Республика кырал сынаулагъа хазырды деп шарт айтталыкъма»,- деп чертгенди Мусукланы Алий.

Рособнадрзону башчысыны орунбасары **Анзор Музаев** окьюучулары билимлерин тинтир мурат бла сынау халда бардырылган экзаменлени эсеплерини юслеринден билдиргенди. Ол Къалмукъда болган бузукълукуну юсюнден да айтханды. Анда уа тестлени басмалагъанда, эсепге алынмаган техниканы хазырланууга умут этгендиле. Алай бузукъчула муратларына жеталмагандыла, аны болдурган кыулукучула жууапка тартылгандыла, экзаменлени эсеплери уа барысы да кетерилгендиле. «Мен бу юлгоюно нек келтиргенме? Кавказны аман жанындан кёргозтюноно тохтатыргъа, сынаулары тюзюк бла бардырыргъа борчлубуз»,- дегенди эмда залда олтурган устазлары аланы быллай аманлыкълагъа тартхан кезиюлени юслеринден белгили этерге чакырылганды.

Дагъыда ол ЕГЭ болган аудиториялары барысында да видеокамерала ишлегенлерин, сынауу кезиюнде этилген кемчиликле эсепге алынганларын, ол санда окьюучу отуудан ненча кере чыкканы да белгили боллукъларын чертгенди. «Бузукълукулагъа аланы таматала тюртедиле. Ата-анала сабийлерине болушхан сундыла, алай кертиси бла уа билимлерин кёргозторге чырмаула саладыла»,- деп кыошханды.

Ол билим берууну качественосу игилендирге, окьюучулары фахмуларын ачыккълап, алагъа сынаула-

дан тюзюк бла ётерге болушургъа чакырылганды. Бир кырал экзамен бошалгандан сора уа тинтиле бардырылып, балланы семирттип кёргозтген, окьюуну кезиюнде сабийлени билимлерин терс тергеген школла ачыкъланып, ала власть органлагъа белгили этиликлерин чертгенди.

«Тестлени бардырыу жаны бла федерал ара» кырал учрежденианы таматасы **Юлия Егорова** уа кырал сынаулагъа хазырланган кемчиликлени юслеринден билдирип, аланы кетериге кереклисин айтханды. Ол жамауат кырауучула аз болганларына эс бурганды. Дагъыда кырал сынаула бардырылган жерлени таматаларына алада саукулклары осал сабийлеге, ала уа быыйл 75-диге, кыаллай болушукъ керек боллугун алгъадан да билип, хазырланууга кереклисин эсертгенди.

Дагъыда ЕГЭ-ни бардырыу жаны бла информация комиссия алыкъа ишлеп башламагъанына, ол жаны бла специалистле окьюуладан ётегенлерине да эс бурганды. «Бу кемчиликле кетерилип, ЕГЭ бузукъсуз бардырылыр деп бек ышанама»,- деп чертгенди ол.

Ахырында Мусукланы Алий республиканы кырал экзаменлеге хазырлануу, аланы бардырыу жаны бла уллу сынамы болганын, кенгешде белгиленген кемчиликле кетерилликлерин да айтханды. «Окьюучулары билимлери тюз тергелликлерине бек ышанама. Ол аланы келир жашаулары бла байламлы болганын барыбыз да ангылайбыз. Билим берууну качественосу бийик даражада болса уа, кыаты мадарла этер, видеокамерала, рамкала салыр кереклиси да боллукъ туююлдо»,- деп ол кыонакълагъа ырызлыгъын айтханды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жарсыу

ГОНОВА Раиса Жумальдиновна

2018 жылда 25 майда Гоновна Раиса Жумальдиновна 82 жылында жашаудан кетгенди. Орджоникидзени медицина институтун тауусхандан сора ол республиканы саулуку сакълауунда уа часток врач, районну акушер-гинеколог, Чегем район больницаны тамата врачы болуп ишлегенди. Арта ол Чегем райисполкомну председателини кыулуугунда урунганды, 1957 жылдан 1985 жылгъа дери – КПСС-ни обкомуну илму бёлююмо бла окьюу юйлерини инструктору.

1985 жылда Гоновна Р.Ж. КъМАССР-ни социальный жалчытуу министри болганды. 1992 жылдан бери ол «Акыйлларын тас этген сабийлени Нальчикде юйю-интернаты» кырал учрежденианы башчысы эди. Кыайда ишлесе да, кесин бийик даражалы специалистча, хунерли кыулукучула эмда таматача кёргозтгенди. Иш кёллююно, огурулулугу, кыайгыруулугу, адамлагъа болушургъа сыйгени бла айырмалы эди.

Ол социальный министри кыулуугунда ишлеген кезиюге республикада социальный жалчытууда жангы технологияла кийирилгендиле. Интернетны директору болган заманда да сакъат сабийлеге сыймеклигин кызгъанмай кыраганды. Бийик кырал саугаланы месиди, ол санда Урууну Кызыл Байрагыны орденини да.

Гоновна Раиса Жумальдиновна бизни эсибизде аламант инсанча, керти профессионалча, кырауучула ёморге кыаллыкъды.

Коков Ю.А., Егорова Т.Б., Мусукланы А.Т., Канунников В.А., Кодзюков М.М., Амшокова Ф.К., Атталаны Ж.Ж., Афашов М.Г., Ахохов Т.Б., Бердов Х.А., Бечелланы И.Б., Бозлев Н.М., Болотоков В.Х., Геляхланы А.С., Говоров С.А., Губин Г.С., Жанатайланы С.А., Жигатов А.А., Залыйханланы М.Ч., Зумакулланы Б.М., Калов З.А., Кажаров Х.Х., Канунников А.Д., Карданов М.Н., Кармоков Х.М., Керефов М.А., Клевцов М.М., Нахушев З.А., Сохов В.К., Сохроков Х.Х., Таов П.К., Текушев А.А., Тюбейланы А.И., Фёденко Л.М., Хашхожев А.Б., Шихабахов М.Х.

Рахайланы Борис бла Созайланы Фатимат.

Предпринимательни кюнюне жоралап, байрым кюн Нальчикде «Къабарты-Малкъарны бизнес инкубаторунда» республиканы жетишимли бизнесменлерин КъМР-ни Правительствосуну, Экономиканы айнытуу, Промышленность эм сатыу-алыу, Эл мюлк министерстволаны, муниципалитетлени эм шахар округланы сыйлы грамоталары эм ыспас кыагытлары бла саугаллагандыла.

Кыуанчы жыйылыууга КъМР-ни экономиканы айнытуу министри **Рахайланы Борис**, промышленность эм сатыу-алыу министри **Залим-Гери**

Губашиев, Предпринимательлени праволарын кыоруула жаны бла уполномоченный **Юрий Афасижев**, «КъМР-ни промышленниклери бла предпринимательлери ни союзуну» таматасы **Владимир Хажуев**, организацияланы, предпринятияланы, биригулени таматалары эм башхала кыатышхандыла.

Рахайланы Борис предпринимательлени профессионал байрамлары бла алгышлап, бизнесменле республиканы экономикасын айнытууга, бюджетин байыкъландырууга, аны бла бирге уа саулай да республикада

Эсепле

Иги бизнесменлеге - сыйлы грамотала, саугъала

болумну игилендирге уллу себеплик этгенлерин белгилегенди.

Ызы бла Залим-Гери Губашиев, айтылган алгышлагъа кыошулуп, орталыкъ эм гиче бизнесни айнытууга кыралда, республикада да уллу эс бурулганын чертгенди. Ол башчылык этген министрствону хар кимге да болушургуа кыолундан келмегенликке, сейир проектлеге не заманда да энчи эс бурганын айтханды. Себеплик излегенлени арасында окьюуну энди башагъанла болганларны да эсертгенди.

Кырал магъаналы проектлени юсюнден айтханда уа, Тирныуаудда комбинатны жангыдан ишлетууну юсюнден оную этилгенин, стратегияла магъанасы болган «Этана» заводну кыраууну проектти жарашдырыла турганын эмда башка кыйыматлы проектле болганын билдиргенди. Юрий Афасижев бла Вла-

димир Хажуев да, бардырган ишлерини юсюнден айта, предпринимательстволукъ бла байламлы проблемала кыралда, республикада да алыкъа кёп болганларын, бизнесменлеге болушурча онгла кыраууга, алагъа кырал себеплик этерге кереклисин белгилегендиле. Ахырында хычыуун жумуш башланганды.

КъМР-ни Правительствосуну Сыйлы грамотасы бла «Дортранс-сервис» биригууну таматасыны орунбасары **Созайланы Фатимат**, «Фонд микрокредитования субъектов малого и среднего предпринимательства КБР» деген коммерциялы болмаган гиче компанияны таматасы **Залим Кайсинов**, «Нэжан» обществуна таматасы **Мухаррэм Кетюк** саугалангандыла. Кыабарты-Малкъарны Правительствосуну ыспасына башхала бла бирге «Вавилон Фарм» обще-

ствону таматасы **Курданланы Фатимат** тийишли болганды.

КъМР-ни Экономика айнытуу министрствосуну сыйлы грамотасы бла уа онбир адам саугаланганды. Ол санда «Ай-Раян» элли-фермер мюлкю таматасы **Ботталаны Жамал**, «Эльбрус-К» обществуна таматасы **Солтанланы Алла** эм «Асыл-Суу» обществуна таматасы **Макытланы Ибрагим** бардыла. Промышленность эм сатыу-алыу министрствосуну сыйлы грамотасын алганланы араларында «Ахмад и К» обществуна таматасы **Гедраланы Азамат** болганды.

КъМР-ни Эл мюлк министрствосуну сыйлы грамотасына сегизеулен тийишли болгандыла, ол санда энчи предпринимательле **Аналаны Ахмат**, **Афашокуланы Фатимат** эм **Малкъондуланы Алим да бардыла.**

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Саулукъ сакълау

Москвачы кардиохирургла – Нальчикде

14-16 июнда Республиканы сабий клиника больницада кыан тамырагъа бла жюрекке операция бардырган Бакулев атлы илму араны врачлары саусу сабийлеге кыарарыкъдыла. Бригаданы санында кардиохирург, профессор Константин Штало, кардиолог Арина Василевская эм УЗИ-диагностика жаны бла врач Елена Холманская келидикдиле.

Специалистле бийик медицина технологиялы багытууга тийишли болганланы эм бек кыйын саусуланы айырыкъдыла. Андан сора да, алгъаракълда операция этген пациентлени халери бла шагырейлендикдиле. Алагъа кыратыр ючюн поликлиникадан направлени алыргъа керекди.

- Москвадан врачла Нальчике жыл сайын келгенли ичи кесек заман болды. Ол кезиюно ичинде ала жоюзле бла гиче саусулагъа деп билдиреу боллукъдыла, деп билдиреуле КъМР-ни Саулукъ сакълау министрствосундан.

Юйрету

Тийишли усталыкъ сайлап, жетишимлеге жетерча

Бу күнде Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни преподавательлери бла студентлери Чегем муниципал районну администрациясыны башчысы Артур Текушев эмбизнес бла юрешгенли къаууму, бир-бир предприятяланы башчылары бла тюбешгенди. Ары дагыда шахарны школларын быйыл бошарыкъла, профессионал окуу юйледе усталыкъ алганла атаналары бла чакырылган эдиле. Быллай жыйылыну мураты – жаш адамлага усталыкъ сайларга, окууларын бошагандан сора уа иш табарга болушууду.

Профессор-преподаватель къауумну атындан къонакъланы ректор Аслан Апажев алгышлаганды. Ол Къабарты-Малкъар къырал аграр университет жалаңда тынгылы билим эмда усталыкъ беруу бла чекленмей, студентлери ишсиз къалмаз-

ларына къайгыргъанын да айырып айтханды. Артур Текушев а адам жюреги тартхан усталыгына кере урунса, ол заманда жетишимли болады, жашауу да къуралады, дегенди. «Бизни республикада болган ахшы башламчылыкларыны жаш тѳлю андан ары бардырып деп

ышынама, аны ючюн а къадалып окуурга, тынгылы хазырларынга керекди», - дегенди.

Артур Нажмудинович ол башчылык этген районда эл молкню кѳп тюрлю бѳлюмлери болганларын, алагда ишни билген специалистле жетишимгенлерин да айтханды. Аны орунбасары билим беруу управленианы башчысы Жанна Арипшева уа районну социал-экономика болуму бла шагърейлендиргенди.

Жаш тѳлю бла ушакъга дагыда АПК-да ишленгенли профсоюзну республикалы комитетини председатели Чамал Бесплаев, «Шѳджем» предприятяны директору Артур Шаваев, Шалушка элни администрациясыны башчысы Хачим Кунижев да къатышхандыла. Къонакъла кѳп соруулага да жууапла бергенди. Тюбешуу бир бирни саугъалау эмда студентле хазырлагъан концерт бла бошалганды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алганды.

Съезди

ВОЛОНТѳР КЪЫМЫЛДАУНУ МАГЪАНАСЫ ДАЙЫМ ЁСЕДИ

Къабарты-Малкъар къырал университетде волонтер организациланы биринчи съезди ѳтгенди. Анда сѳз къыралда бардырылык халкъла аралы ишлеге къатышыну юсюнден барганды.

Форумну КЪМКЪУ-да жаш тѳлюню юйретуу эмда политика иш жаны бла бѳлюмню таматасы Азамат Люев ачханды. Ол Къабарты-Малкъарны волонтерларыны къымылдауу кюч ала барганын, анга 8500-ден аслам адам киргенин, республиканы окуу юйлерини асламысында кеси ыразылыклары бла огурлу ишле этгенлени клублары бла организацилары къуралгъанларын айтханды. Университетни кесинде уа волонтер къымылдауу айнагытуу жаны бла регион ара ишлегенин, ол президент грантха къуралгъанын да билдиргенди.

- Добровольцелени жылыны чеклеринде республикада регион эмда район даражада 250 жумуш тамамларга белгиленеди. Андан сора да, республиканы волонтерларыны бир реестри ачыллыкды. Бизде бу къымылдаууга киргенле федерал эмда халкъла аралы ишлеге да тири къатышдыла, билимлери, бу ишде сынамылары бла да айырмалыдыла деп таукел айталыкъма. Бюгюн а биз ишибизни бютюн къыйматлы, тынгылы тамамларга итингенибиз ючюн жыйыл-

гъанбыз. Аны амалларын сюзерикбиз, тюрлю-тюрлю оюмлага да тынгыларыкъбыз», - дегенди.

Коллегаларына иш сынамыны юсюнден Къабарты-Малкъар къырал университетде ресурс араны таматасы Милана Тлиашина айтханды. Ол сѳздде кѳп башламчылыкла да этилгенлерин, ала уа, сѳзсюз, республиканы волонтерларыны ишлерин тирилтирге болушурукларыны да чертгенди.

Шимал-Кавказ федерал округда «Доброволец России» битеуроссей конкурсну координаторы Елена Козак а бизни жерлешлерибиз, студентле-волонтерла,

эркин тутушуудан Дагыстанда бардырылган чемпионатны кезиюнде да кеслерин иги жаны бла кѳргюзтгенлерин айырып айтханды. Алары «Доброволец России-2018» деген федерал конкурсха да тири къатышырга чакырганды.

Сѳздин кезиюнде мастер-классла, семинарла бардырылгандыла, Шимал-Кавказ федерал округда бек иги добровольческий отрядланы ишлерини презентациясы болганды. Дагыда форумчула Россейни волонтер араларыны экспертлерины сынамылары бла шагърейленгенди.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Телескопха - жангы кюзю

Къарачай-Черкесде РАН-ны энчи астрофизика обсерваториясында уллу асимутлу телескопну кюзюсю алышындырыла турды. Кенлиги 6 метр, ауурлугу да 42 тонна болган изделие россейли телескопну оптика онгарын юч кереге игилендирге себеплик этерикди. Кюзюню сентябрьни башында орнатып бошарга белгиленеди. Бу иш тамамлангандан сора Къарачай-Черкесдеги телескоп дуннида аллай он бек кючлюени санына къошулукду.

Урунууу жигитлерине –
сый-намыс

Шимал Осетияда Урунууу жигитлери энди республикалы бюджетден да болушук алыкъдыла. РСО-Аланияны башчысы Вячеслав Битаровну башламчылыкы бла «Къырал саугъаланы юсюнден» регион законнга тийишли тюзетиуле кийирилгенди. Алага кѳрѳ ол махтаулу атны жюрютгенлеге бир кереге 100 минг сом, ай сайын да 5 минг сом тѳленирикди.

Чеченде биринчи дельфинарий

Грозныйде Чернореченск жалган кѳлню жагасында дельфинарий ачылганды. Биринчи болуп ары право низамны саклауучу органлада къулук эте турганлай ѳлгенлени сабийлери бла Чечени башчысы Рамзан Кадыров баргандыла. «Мында саулукну кючлендирге эмда ишден солурга битеу онгла бардыла. Бу комплексни хайырындан 300 ишчи жер къуарга да къолбуздан келгенди», - дегенди республиканы оноучусу ТАСС-ха.

Эр кишиле – бир жанында,
тишируула - башхасында

Ингушетияны Назрань шахарында кече-кюн да ачылып турлук аквапаркны къурулушун быйыл бошарга белгиленеди. Ол регионда биринчи. Анда эр кишилеге бла тишируулага башха-башха залла, сабийлеге да энчи отоу бѳлюнорюкдюле. Бир жолга 300 адам солурча онгла бардыла, деп билдиргенди «Интерфакс-Ю» агентствого республиканы туризм жаны бла комитетинден.

Lada Priorаны

кетерине ыразы тѳюкдюле

АвтоВАЗ Lada Priora автомобильлени чыгаруу тохтатады. Кѳп болмай бардырылган соруулага кѳрѳ, аны Шимал Кавказда жашагандан кѳпле жаратхандыла эмда сатып алгандыла. Сѳз ючюн, Дагыстанда жангы автомобильле алырга суйгенлени 60 проценти Приораны сайлагандыла. Къабарты-Малкъарда, Шимал Осетияда, Къарачай-Черкесде бла Ингушетияда да АвтоВАЗ-ны продукциясына сурам уллу болганды. Чеченде, Дагыстанда бла КЪЧР-де уа аны автомобильлери артыкъда кѳп сатылгандыла.

Ингушетияда – индиялы завод

«Вартаман Интернешнл Тредерс» индиялы компания Ингушетияда офтальмология продукция чыгарлык завод ишлерикди. Аны юсюнден келишимге Петербургдагы халкъла аралы экономика форумда къол салынганды. «Аллай предприятие Россейни юг жанында жангы болукду. Завод ишлеп башласа, Шимал Кавказыны больницаларына уллу болушук болукду», - дегенди журналистлеге Ингушетияны башчысы Юнус-Бек Евкуров.

«Ведучи» бла КВН-ни фестивалы

Чечен Республиканы сау жылыны ишлеп турган «Ведучи» курорту жай солуу кезиюн 24 июнда башлайды. Аны къууанчы халда ачылуу КВН-ни фестивалы башланган кюнге тюшеди. Къонакълага деп бассейн, страйкбол майдан, жаз кинотеатр ишлерикди, атада бла джипледе тау жолла бла барырга онгла къууалыкъдыла, деп билдиргенди ЧР-ни правительствосуну пресс-службасындан ТАСС-ха.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

28 МАЙ – ЧЕКЧИНИ КЮНЮ

Огъары Малкъарда сакълауурла жакълагъан тийреде хал ышаннгылыды

Къабарты-Малкъар табийгъатыны ариулугъу, сейир жерлерини кѣплююу бла энчиди: агъачла, тау жайлыкъла, къарлы тѣппеле, ъмюрлюк чыранла, бийик чучхурла. Бизни республика битеу къыралда да белгили курортладан бири болганлай къалады. Тауаны кѣрюрге, таза хауа бла солургъа, саулукулларына багъаргъа бери жыл сайын милгле бла туристле келедиле.

Алай СССР чачылгъандан сора къыралыбызны чеклери Къабарты-Малкъарны жерлерине тошгендиле. Ол а туристлени, республиканы, саулай Россейни да тыш къыраллы къоркъууладан сакълауда жангы борчла салгъанды. Аланы РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны Чекчи бѣлюмюю аскерчилери бет жарыкълы толтурадыла. Быйыл а бу структура къуралгъанлы 25 жыл толгъанды.

Россейни бла Грузияны чеклери Черек районну тау жерлери бла созулгъанды. 1993 жылда 22 майда уа бек эртегили элерибизден биринде - Огъары Малкъарда - чекчи заставаны мурдор ташы салыннганды. Анга бу элни аты берилгени да маганалыды. Ол узакъ кюнледен бери анда кѣп таулу жашла къуллукъ этип келедиле. Сѣз ючюн, 1996 жылда анга башчылыкъны Таукенланы Магомед этгенди. Алгъын а ол элде школда устаз болуп ишленганды. Алай заставкага келгенде уа, ол жюрге тархан усталыкълары тапханын ангылагъанды. Шимал Кавказда къыралны чеклерин сакълау ишине аягъы юсюне этиуде, сѣзсюз, аны къыйыны уллуду.

Мында Ахкѣбекланы Идрисни, Бѣзюланы Тахирни атларын да иги биледиле. Ала профессионал билимлери бла командирлени махтау сѣзлери не кѣп кере тийишли болгъандыла. Контракт бла къуллукъ этген къарындашла Токъуланы Рашият бла Руслан эмда Эндрейланы Алим бла Аслан да усталыкъларына кертичиликлери ючюн энчи махтауа гъа тийишлдиле.

«Огъары Малкъар» заставка бюгонлюкде Совет Союзну Жигити Пѣтр Таранын атын жюрютеди. Ол атын ъмюрлюк этген батырлыкълары 1943 жылда 3 майда Краснодар крайда Крымская станицаны тийресинде гитлерчи аскерлеге къажаруруша кѣргюзтгенди. Ол немислидени околларына биринчи тошюп, пулемѣтну

бла 19 душманны жокъ этгенди. Ол кюн жаш дагъыда бийикликледен бири ючюн атышыуда ротаны алгъа барыуун жалчытханды. Ол душманны пулемѣтлары бизни аскерчилеге солуу бермей атханларына да къарамай, темир чалдишни бир жанын жыртып, нѣгерлери тешик бла киргинчи аны кѣтюргенлей тургъанды.

Эки ауур жара алгъан Таран, аскерчилени жетип, ала бла бирге атаканы башлагъанды. Ол окопха биринчи тошюп, гранатны чачдырып, жети автоматдан атыб а онтѣрт фашистни ѣлтюргенди. Жигит къадарына 1943 жылда 9 майда тубегенди. Ол Краснодар крайны Крымск районуну «Саук-Дере» совхозуну тийресинде душман дзотха чабыууну кезиуонде жоулгъанды.

СССР-ни Баш Советини Президиумуну Указы бла 1943 жылда 25 октябрьде Пѣтр Таранга Совет Союзну Жигити деген ат аталгъанды. «Огъары Малкъарны» чекчилери батыр аскерчини атын бюгон да бийик жюрютедиле.

Заставагъа башчылыкълары сынамылы, билимли офицерлеге ышанадыла. Анга къыйын борчланы толтурургъа, къуллукъ этиуно бийик даражада къуаргъа, аны бла бирге уа тийреде жамауат бла байламлыкъланы жюрютурге керекди. Шѣндю бѣлюмюю командири жангыды, жыл чакълары ишлейди. Болсада анга быллай къыйын жумушну ышаннганлары уа, аны билимине, фактусуна шагъатлыкъ этеди.

Командир айтханыча, аны аты, тукъуму жашырын болгъанын ангыларчады, бу демгили къаяланы тийресинде туугъанлагъа чекде къуллукъ этген тынчыракъды, таулада ѣсген жашла хар ташны, жаяу жолчукълары да биледиле. «Ала къарыуудула, бизни усталыкълары жашырынлыкъларына терк юйренгенлерине уа ала миллет культураны, адет-тѣрелени сакълагъанлары да себеплик этеди», - дейди ол.

Застава орналгъан жерледе жашагъанла бла байламлыкълары къурау ѣмюрледен келген ариу тѣредди. Ол кесини тюзлюгон кѣп кере кѣргюзтгенди. Ал кезиуде аскерчиле палаткалада жашагъандыла. Отлукъ жокъ, току кюнне бир нѣнча сагъатха жандыргъандыла, сууну тау черекден ташыргъа тошгенди. Агъачда отун этерге жарамайды - тѣгерек заповедникди. Офицерлени юйюрлерине фанерадан ишленген отулаулагъа кѣчюрюрге онг жалаанда беш жылдан чыккъанды.

Бу къыт кезиуде огъары малкъарлыла, кеслери да къыйналып жашагъанларына да къарамай, чекни къоруулаулары бла ѣтмекни жарты этип жашагъандыла. Тиширыула кеслерини коллары бла эшген жюн кийимлени келтирип, аскерчиле бла аш-сууну илешип тургъандыла. Ол къыйын жылда артада къалгъан эселе

да, чекчилени бла малкъарлылары араларында байламлыкълары юзолмегендиле, ала бюгон-бюгече да бир бирлерине билеклик этип келедиле.

Заман, излемле да тюрленгенлери, Ата журтубузгъа тышындан къоркъуула кѣбегенлери бла уа къыралны чеклерин сакълаууну низамын да къатыландыргъа тошгенди. Тюрлениуле 2003 жылда башланнгандыла. 2005 жылда уа Дагъыстанда кюч структураланы башчылары бла кенгешле РФ-ни Президент Владимир Путин: «...жууукъ кезиуде къыралыбызны чеклери дуня башында бек кючлю болургъа керекдиле!», - деген эди.

Бу сѣзлени жашауда бардыра, къысха заманны ичинде «РФ-ни къырал чеклери» деген федерал программа жарашдырылады. Анга кѣре, «Огъары Малкъар» заставка ишленгенди. Бюгонлюкде уа анда жашау этерге битеу онгла къуралгъандыла: спорт бла кюреширча майдан, машиналары салгъан жер, складла, хамам да бардыла. Атагъа, чекчи итлеге да орунла къуралгъандыла. Автоном халда кѣп заманны ишлеге дизель электростанция, котельня да бардыла. Тау жерледе уа ала артыкъда керекдиле. Экологини юсюнден да этилгенди сагъыш: хайырланылгъан суу толусунлай тазаланады.

Аскерчилени къоркъуусулукъларына уа энчи магъана бериледи. Мекамланы тѣгеринде бийик чалдиш салыннганды, алайда видеокамерала, тепловизорла да орнатылгъандыла. Бир-бир жерледе уа адамны атламларын окъуна сезген энчи приборла бардыла. Алай шѣндюю амалла бла бирге тѣрели мадарла да унутулмагъандыла: 20-метрлик вышкалада чекчилени жютю кѣзлеринден жукъ да бугъуналлыкъ тийолдо.

Казармаланы орунуна уа энди аскерчиле ючеулен бир отоуда жашайдыла. Алада уа аякъ жол, сууукъ эм жылы суу, душ да бардыла. Офицерлеге кѣп къатлы юйле ишленгендиле. Ала юйюрлери бла 2-3 отулулукъ фатарлада жашайдыла. 2016 жылда уа заставкада эки кѣп къатлы юй ишленгенди, алада отоула битеу шѣндюю излемлеге келишдиле.

Алай бла къыралны чеклерин сакълагъанланы жашауларын жѣнгилетир, аланы юйюрлерине ариу халла къуар ючюн уллу къыйын салыннганды. Ол а, сѣзсюз, алагъа борчларын бийик даражада толтурургъа себеплик этеди.

Бюгонлюкде огъары малкъарлы чекчиле сакълагъан участкада хал ышаннгылыды. Энди уа къыралны чеклерини тийресинде кийирилген низамны жалчытуу, ол санда турист маршрутлада да, баш магъаналы жумушладан бириди. Аскерчилеге уа бу борчну тау жерледе толтурургъа тошгенди: быллай бийикликде къуллукъ этген тынч тийолдо. Бир-бир жерлеге жауу неда атлада барыргъа окъуна тошеди. Алай быллай къыйынлыкълары аланы ахырда къоркъутмайдыла, къыралыбызны чеклери жабылгъандыла. Анга уа былтыр, жылы аллындан бери да къыралны чеклерин, аны тийресинде низамны бузуу бла байламлы бир амаллыкъ да болмагъаны шагъатлыкъ этедиле.

Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырагъанды.

Культура арапа

Бир бирлерине хатерликлери бла айырмалыдыла

КъМР-ни Культура фондунда дюгерлилени «Ныхас» миллет-культура арасыны «Осетия:тнение, бюгон, тамбла» деген тубешиулер болгъанды. Анда сѣлеше туруп,

фондну башчысы Владимир Вороков бу миллет ара бек биринчи ачылгъанын чертгенди. Ала тиллерин, энчиликлерин, адет-тѣрелерин сакъларгъа себеплик этедиле.

«Ныхасны» башчысы, КъМР-ни сыйлы врачы Рамазан Сугкоев бусагъатда Россейде 520 минг дюгерли жашайды, битеу да дуняда уа ала 720 минг боладыла, дегенди. Бу адамла бизни республиканы айныуна къошумчулукъ этедиле, башха халкъла бла шуѣхлукъ жюрютедиле. КъМР-ни Граждан обществосуну институтлары бла байламлыкълары къурау эмда миллетлени ишлери жанлы бла управлениасыны башчысыны орунбасары Гергокъланы Джамбулат дюгерлиле Къабарты-Малкъарда бек кѣп санлы миллетледен биридиле, бир бирлерине болушлукъ, билеклик эте билиулерини бла юлгюлюде, дегенди.

Азербайджанлылары «Азе-

ри» атлы араларыны башчысы Али Дадашев совет жыллада миллет политикагъа энчи эс бурулгъанын эсгергенди. Гюржюлени «Риони» араларыны башчысы Анзор Лобжанидзе уа Сугкоев бла коллегалары болгъанларын эмда ол не жанлы бла да андан юлгю алгъанын чертгенди. Дюгерлилени юсюн-

ден ариу сѣле айтхалла дагъыда болгъандыла.

Ызы бла жыйылгъанла Осетияны тарыхыны юсюнден фильмге къарагъандыла, Шимал Кавказны Искусстволарыны институту студентлери уа концерт кѣргюзтгендиле.

БАЙСИЛАНЫ Марзият. Суратла авторнудула.

ДАТА

«Кесини тарыхын, жазуучуларын, поэтлерин билмегенни уллу терсликге санайма»

– Лейля, эрттеденми сайлаганса бу усталыкыны?

– Мен мында ишлегенли кырк жылга жууук болады. Китапканы сюерге уа атам юйреткен эди. Ол бухгалтер эди колхозда, араб окууну иги билгенди. Тиширыула жыйылып, жюн ишлерин эте турсала, ол кеси шилик кыууруп салыр эди алларына, сора окуй эди арабча «Минг бла бир кечени» жомакларынын, аланы ана тилибизге кечюре...

Жемталадан Кенжеге келгенибизде, ол а окуу жылны ортасы эди да, иш табылмай, алай келген эдим бери. Анна Шумахова, кыйл элекден ёдюркенча, алай тинтип алган эди фонджа, Елизавета Агнокованы кыолуна. Эки жылдан окуу залга кечюрген эдиле. Анда оналты жыл ишлегенме. Краеведенияга бек тарта эди жюрегим. Ол замандагы таматабыз Хабаз Келеметовдан тилеп, алай келгенме бери.

– Нек? Мында тынчмыды?

– Тынч а тойюлдо, аурасы кепдо, алай не да миллетими, жерими тарыхы бла байламды да, баям, андан.

– Кыалайгыз кыалайды?

– Онжети мингден артык зат барды бизде – басма изданила бла бирге кыаргарга боллук микрофильме. Алада «Кавказ», «Терские ведомости», «Социалист Кыабарты-Малкыар» газетле, «Революция и горещ», «Кыара халк» журналла. Урушну заманында фонд койген эди да, арда андан-мындан жыйылган басма затла кепдоле. Аланы букы кыондурмай, кыурумазча, керекли мылылыкыда тап сакылаган, хайырлангырга берген бизни борчубузду.

– Алгызын хар жангы чыкыган китапдан бешшерни тоше эди сизге. Энди уа хал кыалайды?

Жыл сайын кыралда 27 майда Китапханаланы кюнюн белгилейдиле. Ары барып, анда жыйылган китлага, газетле, журналла бла хайырланмаган адам не хазна табылсын. Бизни ата журтубуз дуняда бек окуучу кыралладан бирине саналады. Байрамга атап, Мальбахов атлы кырал миллет библиотекада краеведение бёлюмюне таматасы Болатланы Ахматны кызы Гергокыяны Лейля бла ушак этгенбиз.

– Басма бла юрешгенле кеп болганлы ол жорук тюрленгенди. Россейде бар, бизде жок. Авторла кеслери да береди. Бек багылы китала келтиргенле да бардыла, бизни ишибизни ангылап. Сёз ючюн, Темукчуланы Борис, Османланы Хыйса, Котлярова д.а.к.

– Кыайсы киталаны кеп излейдиле?

– Тарых, этнография, адабият, халк чыгармачылык, адет-төрөлени юслеринден.

– Энци окуучуларыгыз а бармыдыла?

– Ала кепдоле – жазуучула, илму докторла, кандидатла... Сёз ючюн, Казбек Дзамихов, Сабанчыланы Хаджи-Мурат, Тетууланы Борис бла Алим, Сафарбий Бейтуганов, Владимир Кудав, Кетеничаны Мусса, Глашланы Зуля...

– Бери жалаңда окурга келмейдиле. Дагыда кеп торлю мероприятила бардырасыз. Аланы юслеринден айтсанг эди.

– Китап жангы, эски бие да, аны төгеринде кеп зат этерге болады: кермюч,

студентлеге бла окуучулага китакхана обзор, тубешиуле, эсгериле, презентацияла...

– Сени оюмуңа кере, хар бирибиз да окурга керекли китак кыайсыды?

– Бирин айырып айткан кыайынды. Кесини тарыхын, жазуучуларын, поэтлерин билмегенни айыпха санайма. Ол себепден суратлау адабиятыбызны, халк чыгармачылыкыбызны, Джуртубайланы Махтини, Малкыондуланы Хамитни, Гуртуланы Мариямны, дагыда башха бизни юсубюздөн айткан авторланы китакларын ким да окурга керекди.

– Келир заманы китакханасы кыалла боллук сунаса?

– Тюрленирикди. Электроника хорлап барады. Алай... киталны кыолунга алып окусанг, андан алган заууклуугу алаалык тойюлсе техникадан.

– Ненча адам ишлейди бёлюмде?

– Сегиз. Хар бирини кесини белгили иши барды. Лена Безирова жыл сайын чыкыган «Время, события, люди» деген

календарны хазырлайды. Оксана Шампарова бла Адрайланы Жамиля летопись бла юрешедиле. Электрон, төрели каталог да барды бизде. Аны, хар журнал, газет статьяны магнасын тинтип, баш китакханачы Аминат Гожева эм Тилланы Альбина этдиле.

– Сиз кесигиз а окуймусуз?

– Ансыз жарамайды. Хар бери тышген басма зат – халкыбызны энчи хазнасы, нени юсонден болганын билиу бизни борчубузду. Окуучулага тилеген затларын сора да, муну оку деп болушбаз.

– «Мен мунча болурга сюе эдим», – деп юлю алырга боллук адамың кимди?

– Насыпха, зарланып угъай, снойоп айтырча игиле бардыла арабызда. Бирлери Уяналаны Аминатды – республиканы таматасыны кенешчиси. Билимги, акыллы, намыслы, ариу таулу кыз. Мен аны адебине, кылыгына бек бюсюрейме. Ол келге юлгодо.

– Жашауңда нени торлендиррге сюерик эдинг?

– Баям, бир затны да угъай. Бет бла жашаганма. Келлик төлюге жашуу тынч усталык болса сюерик эдим ансы – окуп, усталык алып, кыаруларын иги ишлеге сала барырча.

– Байрамда алгыш этген адетди.

– Биргеме, бизнича, башха жерде ишлегенлеге, бек биринчиден окуучуларыбызга (ала болмасала, бизни ишибиз кимге керекди?!), тынч ёмор, ариу кыад, сауулк тилейме. Сабийлеринден кыуансыла. Ненча миллет бар эсе да, ол хазнабыз а уллуду, бир бирни сыйлап, ангылап, ариу жашарча болайык.

Ушакны МУСУКАЛАНЫ Сакинат бардырганды.

ЖЫЙЫЛУУ

Тууган жерибизни, маданиятыбызны сюйгенлени, табийгатыбызны аярга итингенлени бирикдире

Кыабарты-Малкыарны курортла эм туризм министрствосунда Орус география обществону «Альтаир» жаш төлю клубуну жыйылуу болганды. Анда аны 2017-2018 окуу жылда ишини эсеплери чыгарылгандыла, айырмалы болганланы сауыалагандыла. Тубешиуно клубну башчысы Мокыяланы Тенгиз бардырганды.

Жыйылганланы курортла эм туризм министри Мурат Шогенцов алгышлаганды. «Биз бу клуб бла байламлыканы эрттеден бери юрютебиз. Анда туризмни тамбла игилендирлик жаш адамланы хазырлайдыла. Мен а чекленген онгалры болган сабийле бла ишлегениз энци белгилерик эдим. Аны ючюн сизге уллу ыспас этеме, сизге не жаны бла да болушук этерге хазырбыз», – дегенди ол.

Министрин орунбасары Владимир Афаунов да клубну ишини магнаалыгынын чертгенди. Жаш адамланы тууган жерлерини тарыхын, маданиятын, географиясын билрге сюйгенлери, айкай да, кыуандырады дегенди.

Андан сора Мокыяланы Тенгиз жыйылганланы ала толтурган ишле бла шагърей этгенди. Ол билдиргенича, Орус география обществону «Альтаир»

клубу былтыр октябрьде граждан обществону айнытууга себеплик этген «Созидание» организацияда кыралганды. Аны ишини мураты ёсе келген төлюно кыралны географиясына, маданият хазнасына сак болурга юйретюдо, сабийлени бла жаш адамланы граждан-патриот халда ёсдюрюдо, аланы фахмуларын ачыкылауду, спорт бла юреширге, сауулкту жашуу бардырырга келлендирюдо. Клубда интеллектуал оюнла, квестле, жолочулык, экскурсияла, эришуле, конференцияла дайым кыралдыла.

2017-2018 окуу жылда клубу хюрюгенле 40-дан аслам шахар, республикалы эм регионла

аралы кыуумлага кыатышкандыла, аланы кеслери да кыарайдыла. Нальчики школлары, КъМР-ни Миллет библиотекасы, Кытхарычуланы россейли союзуларыны регион бёлюмлери, РАН-ны республикада гуманитар институту, Спорт министрствону спорт-адаптив школу бла бирге ишлеуно юсонден келишимле тауусулгандыла.

1-чи июндан таулага ёрлеуле, жолочулык, экспедицияла башланырыкыдыла. Клубну активисттерине кытхарычуланы союзу бла кыоркыуулукчуланы школу кыраллыкды. Анда алган билимлерин а ала бийик таулада сынарыкыдыла, деп докладчы алага болушканлага

ыразылыгын билдиргенди.

Орус география обществону регион бёлюмюно башчысы Мухамед Кожок клубну ишини бийик бага бичгенди. «Бизде быллай эки клуб бардыла, ала кеп магнаалы жумушланы таммлайдыла, адамланы тууган жерлерин сюерге келлендиреди. Биз уллу форум бардырып муратлыбыз, анга Россейни жер-жерлеринден кеп кыонак келимди. Анда кермюч да кыарарыкыбыз, анга уа аскер-тенгиз флотну баш командующиси Владимир Королёв, РФ-ни Кыоруулануу министрствосуну Навигация эм океанография управлениясыны башчысы Сергей Травин командасы бла кы-

тышырыкыдыла, деп сакылайбыз. Бизге дагыда кермючно чеклеринде сентябрьде «Маяки России» деген композицияны кыаргарга эркинлик бергендиле, клубну келечилерин анга чакырабыз» – дегенди ол.

КъМР-ни Альпинизм, таулага ёрлеу эм спорт туризм федерациясыны вице-президенти Гумаланы Борис а клубу хюрюгенле бла таулага ёрлеген кезиледе танышканын билдиргенди, тарых магнаалы кюлге аталган жолочулыккада болган сабийлеге спорт разряд китакыла сауыалаганды эм аланы спорт туризмни кыоимазга чакырганды.

Алгышлау сёзледен сора «Альтаир» айткылык адамла бла тубешиулене, таулага ёрлеуно, торлю-торлю жолочулуктарыны эм кеп башха ишлерини юслеринден видео кергюзгенди.

Кеслерини алгышлауларын а Москвадан Орус география обществону келечилери да ийгендиле. Андан сора уа, организацияны активисттерин кыуанчы халда сауыалагандыла. Ары хюрюген сабийлени барысына уа анда ёдюрген заманлары эсе кыалырча ариу суратлары бла буклетле юлешингендиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия. Суратны автор алганды.

Чемерлик

АГЪАЧ ГОППАН

Сёз устала, кьол устала, жашауну ариулугун, турмушун кёркюзте билгенле. Жангыз бир сёз айтып, бир иш этип кьойган эселе да, ала кёп жылланы халкыны эсинде кьаладыла. Акъыл сёзлери аууздан-ауузгъа, тёлкюден-тёлюге ёте барадыла. Этген ишлери уа кёз алдадыла. Иелери эртте дунияларын алышхан эселе

да, адамланы дайым эслерин кеслерине бурдуруп турадыла.

Сёз ючюн, бу агъач аяк. Агъач аяк дегенде да, уллу гоппан. Анга ашлагъу деп да айтадыла. Анга беш литр суусал сыйнады. Къара жеркни кьотурундан ишленгенден деген халар барды. Быллай терек таулада, бийик, кьургъак жерледе ёседи. Чий заманында жумушакъды, ишлерге жентилди. Юй баш жапханларында таулула аны хайырлангандыла. Суу тиймеген жерде кёлге дери сакъланады.

Башында айтханыбызча, гоппан аллай агъачдан жонулганды. Быйыл анга тохсан жыл болады. Ишлеген киши уа Хасауланы Молланы

жашы Хажид-Даутду. Аны эгечи Кизийка жаш тапханда, ол анга саугъагъа быллай экисин хазырлап бергенди. Уллулуклары да тюз бир кибикле эдиле. Бир бирге асыры ушагъандан, эгиз гоппанла дегендиле.

Колхозла кьуралган заманда, анда ишлегенледен боза биширген тиширула болгъандыла. Кизийканы жашына жети жыл толгъан эди. Гоппанладан бирин берип, аны боза алыргъа жибердиле. Жаш барады ол юйге, анда адам кёл. Бир эр киши аны кьолундан гоппаны алып: «Къаллай ариу тамаша адырды. Быллайны уа биринчи кёреме», - деп, сейир этеди. Тишируладан бири уа, аны алады да, бозадан толтуруп, иесине берип жибереди.

Кёл заман озгъанды андан бери. Жашчык кеси аппа болгъандан сора эсине тюрюргенди: «Боза аякны кёлкюрегиме кьаты кьысып келе тургъанымлай, чыкьыр-чыкьыр таууш эте кетип, ууакъ ызыкькыла болуп, чачылып кьалгъанды», - деп.

Суратдагыны иелери Огъары Малкьардан Герпегежге кёлкелеринде, биргелерине алып кёлгендиле. Сюрюнюн кезиуюнде да тас этмей, андан да кьайтаргъандыла.

Огъары Малкьарда ишленген агъач сауутха кёл жол кьыдырыргъа тюрюгенди, аслам жерде киеу аяк да болгъанды. Бююнлюкде уа ариу отоуда, сыйлы жерде сакъланады.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Карате

Майдалланы асламысы - бизни спортчуларыбызда

«Элбрусну кубогу» деген ат бла В.А. Губанов атлы «Геолог» спорт-саулукь кочлеу комплексе каратеден төрели команда эришуле бардырылгъандыла. Анга Къабарты-Малкьардан, Къарачай-Черкесден, Чеченден, Ставрополь крайдан бла Кърымдан 6-15-жыллыкь спортчула кьатышхандыла. Эришуде биринчи жерлени

асламысын бизни республикадан каратечиле алгъандыла. Ала алчы болурларына уа кьошумчулукьну Элбрус району олимпиада резервли спорт школундан спортчула – Джаппулары Ханифа, Мария Шмакова, Самира Жемухова, Эльмира Керимова, Ангелина Лазаренко, Дайана Жемухова, Азмурзаланы Зульфийа, Хад-

жиланы Аиша, Тебердиланы Лаура, Константин Шогенов, Керим Алихаджиев, Хочуланы Солтан, Кьурманланы Кьаншаубий, Алан Дзамихов - этгендиле. Аланы тренерле Руслан Нахушев, Евгений Могилевец бла Тенгиз Калданы юйретедиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

СУРАТДА: Элбрус райондан каратечиле.

АРХЕОЛОГИЯ

Эрмитаж эллерибизде обаланы тинтеди

Россеини Къырал Эрмитажы кьурап, Огъары Куркужинде бла Кичибалыкьда бурун заманланы обаларында эки археология экспедиция тинти ишле бардырадыла. Аны юсюнден айтхылыкь музейде Кюнбатыш Европаны бла Сибирьни археология бёлуюню таматасыны орунбасары Юрий Пиотровский билдиргенди. Ол айтханнга кёре, Шимал Кавказын обаларына алилле не заманда да эс бургъанлай турадыла. Аланы тарых магъаналары бек уллуду.

- Бююн мен «Уллу дарий жол эм Шимал Кавказын обалары» деген темагъа КъМКЪУ-ну студентлерине лекция окьугъанма. Ол да бошдан туюлюду. Къабырланы эркинликсиз кьазгъанла кюнден-кюнге аланы ичлерин тозурагып барадыла. Ала уа тарыхны юсюнден кёл затны ачыкьларгъа болушадыла. Бююнню жаңгы технологияла материалланы бютюн терен тинтирге онг бердиле. Темир затланы юнгеринден айтханда, аланы изотопларына кёре магъадан

кьайсы жерде кьазылгъанын билдирге боллукьбуз. Алай бла аны ким, кьачан келтиргенин да ачыкьларгъа эм тинтирге жарарыкьды, - дегенди Пиотровский.

Эрмитаж бла КъМКЪУ 2016 жылда бирге байламлыкьда ишлерге келишгендиле. Аны чеклеринде студентле Къабарты-Малкьарда археология ишлеге кьатышадыла, археология жаны бла сынамларын ёсдюредиле.

Информагентстволаны материалларына кёре.

САУЛУКЪ

КЪАРТЛЫКЪ АЯКЪЛАДАН БАШЛАНАДЫ

Санни кьартайыу аякьладан башлангъанын бурунну кьытайлы докторла окьуна ачыкьлагъандыла. Туура табанладан.

Эрттегили кьытай медицинаны жорукьларына кёре, битеу органланы тап ишлеуюне тюз да табанлада орналган тири точкала жууаплыдыла. Ала «чыныкь-гъанлы» болмасала, битеу саныбызгъа да аманды – солургъа кьыйынды. Алай бла хар кесегин кьартаяды.

Да сора бизни аякьларыбызны эм ахырында уа битеу саныбызны сакьлаугъа кьаллай амалла бардыла? Кьытайлы врачланы акьылманлыкьларына кьарайыкь.

ГИМНАСТИКА

Сёзсюз, бармакьларыгъызы кьыйырлары, табанларыгъызы арт жанлары бла айланыгъыз. Ол сингирлени эмда аякъланы соеклерин кючлендиреди, кьанны жюрююн игилендиреди. Ызы бла ич органланы ишин мажал этеди.

УРУУЛА

Ма бусагъатда окьуна аякь топлеригизни уруп башлагъыз эмда алай кюн сайын этигиз. Аякъланы бармакьларыны туюнде орналгъан жастыкьчыкьгъа жентил уругъуз. Алай этерге резин неда агъач чёгошчук мадарыгъа керекди. Алай зат жокь эсе, жазгъыч неда шеша жарарыкьдыла.

Тёммегибизде хычуун жылуу тёлюлуп башлагъынчы кьагъып туругъуз. Быллай массаж аякъланы

МАССАЖ

Аны бла бирге дайым табанны башында энчи – юнцюань – точканы массаж

этип турургъа тийишлиди. Аны бармакьла бла тохтамай 20 кере басаргъа жарарыкьды. Алгъа бир аягында, артчи бла ючюнчю бармакъланы мурдорунна кьошакь халда беш минутну ичинде кьагъа-кьагъа туругъуз. Алайлада кёлле бла рефлектор жаны бла байламлы зонала бардыла.

Бу массажны мылы мадар бла тамамларгъа да боллукьду: тазгъа 38 градус жылыгъа жетген сууну кьуюгъуз, аякьларыгъызыны ары салыгъыз эмда ала кьызаргъынчы сакьлагъыз. Ызы бла уллу бармакьларыгъыз бла бирден юн-цюань точканы 80 кере сылагъыз, ышыгъыз. Андан сора кьолларыгъыз бла 35 минутну ичинде табанларыгъызыны массаж этсегиз, танг хайырын сезериксиз.

ЖАЯУ ЖЮРЮУ

Айхай да, табанланы, аякъланы, битеу да тёммегибизни саулугъуну ышангылы себеби – узун жаяу айланыула. Бек аламаты уа, аланы агъач жолчукьлада, кырдыкьда, паркда газонлада жаланбут болуп эталсагъыз.

Юлия ИЛЬИНА.
«Аргументы и факты» газет.

Магар

Бёрюле фермерлени тарыкьдырадыла

Къабарты-Малкьарда бёрюлени санын терк-терк азайтыргъа туюеди. Алай, анга да кьарамай, ала хайуанлагъа чапханлары кьоймайдыла. Бу жаны бла Элбрус районда болум бютюн осалды. Аны бла байламлы КъМР-ни Табийгъат байлыкьла эм экология министрствосу муниципалитетни администрациясыны эм фермерлени таматарлары бла кенгеш бардыргъанды.

Былыр уучула 99 жыртыч жаньуарны кьурутхандыла. Аланы санында бёрюле, туюкюле, эм хауле итле да бардыла. Быйыл а 27 бёрю ёлтюрюлгенди. Этилген амаллагъа да кьарамай, аланы саны олыкьа кёлпей кьалады. Ведомство проблеманы кетерип ючюн энчи комиссия кьурагъанды. Ол жаньуар терилени сатып аллыкьды.

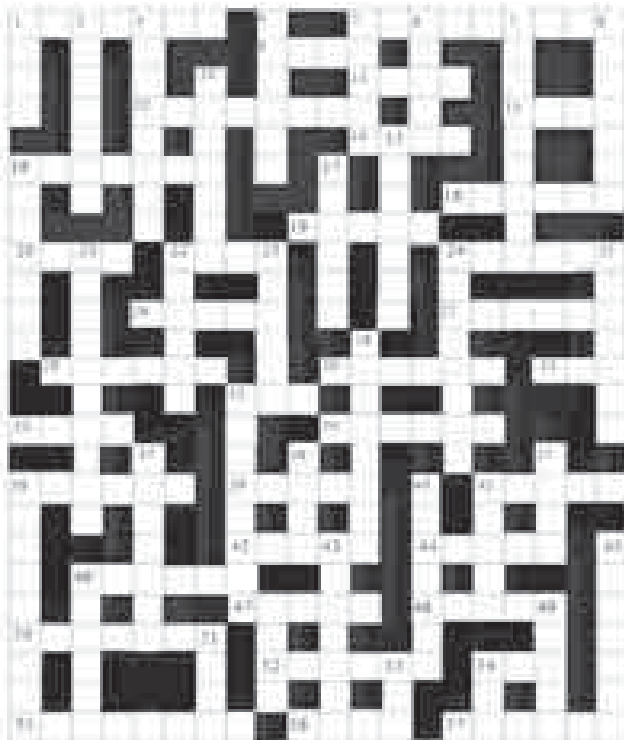
- Департамент бла уучу мюкюле эмда бригадала ишни тири бардыргъанларыны хайырындан бююнлюкде республикада бёрюлени саны иги да азайганды, деп билдиргендиле Табийгъат байлыкьла эм экология министрствону пресс-службасындан.

Бизни корп.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Жаз башында эрип, бузланы сууда барганлары. 5. Ким да излеген тынчлык. 9. Этерге тийишли туююлду деген зат. 11. Кинода жазыу. 12. Чырмаул. 13. Арпадан этилген ичги. 14. Эрттеги таулу. 15. Намыс, хурмет этиу. 17. Таулу жашланы суйген оюнлары. 18. Эрттенликни бла тош кезиуню арасы. 20. Таулу ичги. 22. Къанатлыны буруну. 24. Адамны, затны сурау. 26. Ушкок атыуда ууакъ кьоргъашинчикле. 27. Мирзеу битим. 29. Таулуны суйген макъамы. 30. Женгил аякылы, терк жоруучю. 31. Индияда уллу суу. 32. «Хау» дегенни орунуна айтылган сёз. 33. Къуранны тили. 34. Адамда, жаньуарда ич орган. 38. Оракъчы. 39. Гырмыкны бирси аты. 41. Таулада къалын буз. 42. Мысты кёгет. 44. Докторла жазыучудула ол тилде. 46. Исси суудан келген хау. 47. Тыш кыраллада бир-бир байрамлада бетлерине аланы киердиле. 48. Жылы жерде ёстен кёгет. 50. Уллуаяк жарсыулду, быллай адам а асылуду дегендиле нарта. 52. Мангылай жарыксыз адам. 54. Ол ачны билмейди. 55. Таулула окъ эттенде хайырланыучу металл. 56. Къуран белюм. 57. Жангы айран.

ЁРЕСИНЕ: 1. Къарындашка бек багъалы адам. 2. Ырыскы. 3. Айыплы иш. 4. Ханс. 5. Сабан агъачны кереге. 6. Жазылган затны меси. 7. Адамны, затны кёрюрге термилиу. 8. Таулу кишиле кызылгага алай айтхандыла. 10. Бир затны бир затха ушатып этиу. 15. Къабартылы эл. 16. Торлю-торлю жазыу чыгъармала. 17. Дайым сагъайып турмакылык. 21. Таулу жомакъны жигити, таууш этген магъаналы аты бла. 22. Нарт батыр. 23. Теспеу. 24. Валерьяна дарман. 25. Кюлде жинк. 28. Адамны бийик даражасын кёрюзтген ат. 32.

Къылыкда башхаладан алгъа барыу, нени да мардасын оздуруу. 35. Жукъ жашырмау. 36. Дуня башына бек биринчи жаратылган жан. 37. Кийикле миниучо тапкыр. 38. Кимге да игилик излеген сезим. 40. Эр кишиле Аллахны ол аты бла къарганадыла. 41. Болжаллы турур жер. 43. Бирге жыйылып оноулашыу. 45. Къолай. 46. Къолан, ызыккылы бою. 49. Юйно башына салынган бек базык агъач. 51. Эбизе ача. 53. Бештау жанында планеристле учуучу тау. 54. Байталны эмилиги.

ГАЗЕТНИ 64-ЧЮ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Сынчыкылау. 5. Чончайма. 8. Лифт. 9. Мюйюзбурун. 12. Азау. 13. Сарже. 14. Спарта. 17. Къую. 19. Кертичилик. 23. Сорруу. 24. Сайракъ. 26. Тентек. 28. Гыйгъум. 30. Темиркъызакъ. 32. Непр. 33. Малчы. 35. Къарачач. 39. Боюнса. 41. Кымыжабоюн. 42. Сурахай.

ЁРЕСИНЕ: 1. Саламелик. 2. Нафис. 3. Къамыжакъ. 4. Сабырлыкъ. 5. Чертлеуюк. 6. Акъкалау. 7. Айыучач. 10. Юйор. 11. Нарсана. 15. Батыр. 16. Келепен. 18. Харбыз. 20. Суу. 21. Жемтала. 22. Келин. 24. Суьганакылык. 25. Къумукълу. 27. Акътерек. 29. Гъарш. 31. Къапчгай. 33. Мажюсю. 34. Ачыу. 36. Алам. 37. Жаза. 38. Таж. 40. Оюс.

Судоку

8		1		6		7
	2		8		3	
		7		6	8	1
3		8		2	7	
	6		4			8
		2	6	7		5
6	8	4		2		
	7		2			6
9	4			8		3

ГАЗЕТНИ 64-ЧЮ НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СУДОКУНУ ЖУУАПЛАРЫ:

8	3	9	2	5	6	7	1	4
6	4	5	7	9	1	3	8	2
7	1	2	4	3	8	6	5	9
9	7	3	6	1	5	2	4	8
4	8	6	9	7	2	1	3	5
5	2	1	3	8	4	9	7	6
3	5	8	1	6	9	4	2	7
2	9	7	8	4	3	5	6	1
1	6	4	5	2	7	8	9	3

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле къайтарылмазгъа керекдиле. Тюз толтурууну судокуну эсеби барысында да бир боллукъду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлаганды.

Ыйыккъыгъа гороскоп

26 майдан 2 июньнга дер

КЪОЧХАР. Билмей турганыгъызлай улуу ахча тюшерикди неда айлыгыгъызны кетюрлюкдюле. Аны бла бирге ишиги да кеп боллукъду. Ол а жарсыларыгъызны унутурга себелди. Солуу кюнлени юйюгюзде болурга кюрешигиз.

ТАНА. Бу кюнледе къагыт ишле бла кюрешип турурга тюшерикди. Кезиуде тюзюмю болурга кюрешигиз, орта кюннге хар зат жерине келликди. Солуу кюнледе суйген адамыгъыз сизни къууандырлыкды.

ЭГИЗЛЕ. Ахшы кюнледиле сизге. Ишигизде, юйюгюгюзде, суймеклигизде къууандырган тюрлениуле боллукъдула. Саулугъугъыз да игиге айланарыкды. Жаланда биргегизге ишленгле бла сёз болмазгъа кюрешигиз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Бу кезиу бираз къыйныракъ озарыкды. Жюрегизини къыйнаган адамла къысха заманда кегинлик тилерикдиле сизден. Хар затны жюрегизге асыры жууукъ алган къылыгыгъызны къойсагыз, кесизге игиди.

АСЛАН. Суйген адамыгъыз бла сёз болурга боллукъсуз. Ол жарсынуу бир жанына этерге уа ишигиз кепден заман табарык туююскюз. Солуу кюнледе бир эс табарга кюрешигиз, жууукъ адамларыгъызны къатларында.

КЪЫЗ. Бу кезиу жангы жашауу башларга тап заманды. Бир ишни къолга алып, аны бла кюрешигиз. Сизни алгын жашауугъыз бла байлаган затланы чыгарып бир жанына салыгыз. Бусагъатда ачык хауада жоруу сизге бек хайырлыды.

БАЗМАН. Сиз билмеген тасха жашырынлыкдан чыгып ачык боллукъду. Жууукъларыгъыз сизден букъдуруп турган хапарны эшитиркиз. Алагъа тынгылап кеп терс иш этгенигизни шарт ангылар кезиу жетгенди.

АКЪЫРАП. Сиз жолоучулукъга чыгарыксыз. Юйюрлери болганланы да солурга амалары боллукъду. Алай юйюгюзден узакъ кетмегиз. Бу ыйык жууукъ-ахлугъыз бла байламлыларыгъызны кючлерге тапды.

МАРАУЧУ. Бу кюнледе сакъланмаган къонакъла сизни жокъларыкдыла. Алай болганлыккъа, ишигизни унутуп къоймагыз. Жууаплыгыгъызны эмда иш келлюлюгюзню кёрюзтсегиз жетишимли боллукъсуз.

ТЕКЕМЮЙОЗ. Бу ыйык кеси кесигизни айнытугъа, ёсдюрюуге тап заманды. Алай харкюнлюк жумушларыгъызны унутуп къоймагыз. Юйюгюзден бир кесек солурга керексиз, акылыгъызны да хьяргъа, саулугъугъызга эс бурурга.

СУУКЪУИ. Тири болганлай турганыгъызны хайырындан ишигизде жетишимлеге жетериксиз. Алай биргегизге урунганланы бирлери, сизге зарланып, абындырырга излерикиле. Аны ючюн не жаны бла да артык сакълыкъ изленирикди.

ЧАБАКЪЛА. Суймекликде жетишимли боллукъсуз. Сиз бу кюнледе сейр адамга тюбериксиз, бир заманда бармаган жерлеригизни жокъларыксыз. Андан сора да, сакъламай турган жеригизден ахча тюшерге боллукъду, бир кере угъай, бир ненча кере окъуна.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪЛАНЫ Зукура (белюмню редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (белюмню редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эс асмакы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетин басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:
Мокъаланы Зукура - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафит - жууаплы секретары орунбасарлары; Токумаланы Салим - (1, 2, 3, 10-чу бетле), Ахкъбекланы Жаннета - (4, 11-чи бетле), Зезаланы Лида - (9, 12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1360 экз. Заказ № 522
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru